

[B] **EEN LOOPGRAAF ONDER DE LAKENS.
POËZIE EN PROZA VAN Y.M. DANGRE**

Begin 2010 interviewde ik in opdracht van het literaire internetmagazine *Meander* de toen nog relatief onbekende Y.M. Dangre, die door de poëziedirectie van het tijdschrift werd opgevat als groot aanstormend talent. Dangre (1987) had van critici al de nodige complimenten ontvangen voor zijn bijdrage aan de prozabloemlezing *Print is dead* (2009) en kondigde aan dat er in de toekomst “veel op komst” was. *Quod erat demonstrandum*: in 2010 verscheen de roman *Vulkaanvrucht*, die in Vlaanderen werd bekroond met de Debuutprijs; in 2011 publiceerde Dangre zijn dichtbundel *Meisje dat ik nog moet* (Herman de Coninck Debuutprijs 2012) en in het najaar van 2012 lag diens tweede roman *Maartse kamers* al in de boekhandels. Dangre heeft dus niet overdreven toen hij drie jaar geleden zijn doorbraak voorspelde: hij publiceert in een opmerkelijk hoog tempo en weet daarbij de juiste kritische snaren te bespelen.

Op basis van Dangres publicaties ligt het voor de hand te veronderstellen dat we hier te maken hebben met een prozaïst die ook gedichten schrijft. De auteur zelf geeft echter aan dat hij zijn poëzie altijd als primair heeft beschouwd: waar hij zich op de middelbare school al vroeg serieus bezighield met het schrijven van gedichten, begon hij “pas” op zijn achttiende te experimenteren met proza. Als ik Dangres literaire productie overzie, vind ik dit primaat van de poëzie tekenend voor het oeuvre dat hij tot nog toe heeft opgebouwd. Dat heeft in de eerste plaats te maken met de beeldende stijl van Dangres proza, waarin personages vechten “tegen de geur van douchegeel en jeugd” (*Vulkaanvrucht*) of kettingen van “morfinedromen” “opwolken” uit “gedrogeerde hersencellen” (*Maartse kamers*). In de tweede plaats is de poëzie bij uitstek het genre waarin Dangres talent tot uiting komt, terwijl ik zijn proza over het geheel genomen minder geslaagd vind.

Verschillende commentatoren van de gedichten in *Meisje dat ik nog moet* hebben Dangres poëzie voorzien van het predicaat “romantisch” – een term die bij de een positief, bij de ander negatief evaluerend wordt gebruikt. De invloed van de (literair-historische) romantiek treffen we bij Dangre

Y.M. Dangre, Foto Koen Broos.

vooral aan in zijn worsteling met de goddelijke muze, “het meisje dat hij nog moet” dat onder andere optreedt in de cyclus ‘De sargedichten’:

Er woont een heel kleine muze in mij,
een meisje met slinks liefdesrefreintje
dat zakdoeken legt in mijn gemoed,
in mijn tranerige gedachtegoed wanneer ze speelt,
mij verbeeldt en mijn naakte gedichten in hun hemd
en kinderklaren zet.
Zij draait onzichtbare rondjes om mijn rondelen,
speelt alweer verstoppertje en lacht steevast
mijn tanden bloot, want zij heeft mij
niet goed verstopt.

Uit het gedicht wordt duidelijk dat hier geen sprake is van een doorsneemuze, voor zover je daar al van kunt spreken. Waar de muze doorgaans optreedt als de inspiratiebron die de dichter zijn poëzie influistert, is Dangres beschermgodin achterbaks met haar slinkse liefdesrefreintjes en verstopt zij zich voor de dichter in plaats van zich voor hem open te stellen. Dat resulteert in een tweeslachtigheid, die Dangre op een schitterende manier vastlegt via de dubbelzinnigheid van de naakte gedichten die “in hun hemd” gezet worden. Aan de ene kant kwijt de muze zich van haar taak door Dangres

poëzie van stof te voorzien; aan de andere kant zet ze de dichter te kijk door zichzelf te verbergen, waardoor deze het alleen met zijn “tranerige gedachtegoed” kan doen.

De poëzie in *Meisje dat ik nog moet* getuigt van een niet-aflatend verlangen naar een muze die de gebreken van de dichter wél goed kan verstoppen – in de cyclus ‘Gratia plena’ duidt Dangre haar zelf veelzeggend aan als een “meisje ooit te ontgooien binnen / de perken van mijn verval”. In het zevende gedicht van die cyclus richt hij een religieus gezang tot haar:

Voel mij bidden, meisje in mijn midden,
meisje smeulend in de vrieskou
van mijn zingende handen, voel
hoe jij klappert tussen mijn tanden
en zacht en witter en afwezig tegen mij ligt
en liegt, hoe jij hangt in de touwen
van mijn rijm als een soezende spin.

Wederom doet de muze haar werk niet goed, suggereert de dichter: de vrieskou van de zingende handen, die we kunnen lezen als de vervaardigers van Dangres poëzie, suggereert dat er geen inspiratie is en wat dat betreft, spreken ook het klappertanden en de vergelijking met de slapende spin boekdelen. Het paradoxale van Dangres conflict met de muze is echter dat hij haar, zijn gebeden ten spijt, helemaal niet nodig lijkt te hebben: deze poëzie kolkt bijna over van klank en ritme en verraadt veel van Dangres taalgevoel, waarvoor vondsten als “klappert tussen mijn tanden” en het ambigue “hoe jij hangt in de touwen” exemplarisch zijn. Wie *Meisje dat ik nog moet* leest, zou haast veronderstellen dat de dichter zelf niet door heeft hoeveel talent hij heeft.

Anders zit dat bij de lectuur van Dangres romans. Zoals de auteur in zijn poëzie de bombast en de flirt met de literaire traditie niet schuwt, zo zet hij ook met zijn proza hoog in: *Vulkaanvrucht* volgt de lotgevallen van Séverine Delacroix, die als gevolg van een traumatische jeugd met een “vulkanische” moeder niet kan aarden in relaties; *Maartse kamers* handelt over de homoseksuele verhouding tussen het bejaarde stel Fernand en Albert, van wie de laatste op sterven ligt en de eerste geconfronteerd wordt met een dochter uit

de seksrelatie die hij onderhield met de ontvlambare Céleste. Zulke verhaalfiguren vragen om meer dan de beheersing van taal en romanstructuur (die Dangre beide wel onder de knie heeft): omdat het om personages gaat die niet bepaald in de bloei van hun leven zitten, is ook de nodige psychologische zeggingskracht nodig om hun levensgeschiedenis overtuigend aan de lezer over te brengen.

Zowel *Vulkaanvrucht* als *Maartse kamers* blijft wat dat betreft nogal aan de oppervlakte. In Dangres debuutroman wordt de dramatiek van Séverines verhouding tot haar moeder bijvoorbeeld zozeer geëxpliciteerd, dat uiteindelijk geen geloofwaardig personage ontstaat. Illustratief is bijvoorbeeld de passage waarin de protagoniste kennismaat met Robert Scarpomo, met wie zij uiteindelijk naar Italië vertrekt zonder daar evenwel het geluk te vinden dat ze najaagt. Séverine heeft van meet af aan een zwak voor deze pianoliefhebber, die “een krachteloze, zelfs een beetje schlemielige indruk” maakt, maar voelt zich ook meteen geremd in haar gevoelens voor de man: “Zijn sullige charme overdonderde haar, maar ze kon zich niet van het akelige gevoel ontdoen dat er een onheilsbui boven haar hoofd hing. De toverkol spookte door haar hoofd, ze voelde de behoefte om het allemaal op te biechten: we gingen bijna nooit naar de speeltuin, we waren als de dood om aan tafel een spatje of druppel te morsen [...] en we maakten altijd ruzie, zo veel ruzie dat [...] we op den duur bang waren voor het moment dat de ruzie ophield, alsof we dan nooit meer moeder en dochter zouden zijn.”

De “onheilsbui” van een mislukte verhouding, die later in de roman werkelijkheid zal worden, hangt in dit fragment direct samen met Séverines jeugdherinneringen. Dat ontleemt niet alleen de nodige spanning aan de verhaallijn, maar is ook weinig plausibel: een vrouw die “overdonderd” is door de charme van een man, moet wel erg labiel zijn om binnen enkele ogenblikken haar trauma’s met hem te willen delen. Séverines problematiek ligt er met andere woorden te dik bovenop om te overtuigen.

Maartse kamers is wat dat betreft subtieler: van Fernand weten we bijvoorbeeld dat hij het “bronstige beest” is dat Céleste heeft beslopen, maar om te begrijpen waarom hij zijn homoseksuele voorkeur in dat geval laat varen, kunnen we ons niet wenden tot

een verteller die een kant-en-klare psychologie serveert. Doordat er voor de lezer wat te raden overblijft, weet Dangre diens aandacht in zijn tweede roman beter vast te houden. In dit geval komen de verhoudingen tussen de personages onderling echter geconstrueerd over. Zo worden Fernand en Albert, ondanks hun intieme relatie, zozeer vormgegeven als antagonisten dat het geforceerd aandoet: Albert wil trouwen en Fernand niet; Albert heeft een afkeer van het christendom, “al kутkamt Fernand nog zoveel over Bach en de goddelijke inspiratie”; Fernand is een intellectueel en Albert een kroegtijger, enzovoort. Dangre vergroot de verschillen tussen de mannen zo sterk uit, dat de personages eerder karakters worden dan mensen van vlees en bloed, van wie de auteur een authentiek levensverhaal neerzet.

De al te schetsmatige psychologie van de personages is – met een mooi beeld uit *Meisje dat ik nog moet* – uiteindelijk de “loopgraaf onder de lakens” van Dangres proza. Toch hebben we hier te maken met een groot talent, omdat Dangre uitstekend uit de voeten kan met het belangrijkste bestandsdeel van literatuur: de taal. Mijn advies aan deze jonge schrijver is dan ook een volgende roman te schrijven vanuit een jonger personage, met wiens leefwereld hij zich beter kan vereenzelvigen. Over een bejaarde lezen we dan wel weer tegen de tijd dat Dangre aan het sluitstuk van zijn oeuvre bouwt.

JEROEN DERA

Y.M. DANGRE, *Maartse kamers*, De Bezige Bij, Amsterdam, 2012, 276 p.

Y.M. DANGRE, *Meisje dat ik nog moet*, De Bezige Bij Antwerpen, 2011, 60 p.

Y.M. DANGRE, *Vulkaanvrucht*, Meulenhoff | Manteau, Antwerpen, 2010, 250 p.